

Gastcolumn Willem Vrakking

DE TIRANNIE VAN EXPERTS

Onze uitdijende publieke sector werd in het neoliberale tijdperk gezien als rem op de economische ontwikkeling van ons land. De sector moest vooral kleiner en meer als bedrijf gerund gaan worden. Met als gevolg dat de grote bestuursadministraties werden opgedeeld in een beleids- en een uitvoeringsdeel. Waarna de uitvoeringsorganisaties vaak op afstand werden gezet.

We weten waartoe dit geleid heeft: een veelheid van grote en kleine catastrofes, naast echte misstanden zoals bestuurders van deze verzelfstandigde organen die zich te buiten gingen aan uitspattingen. Tegelijkertijd was het bij de ministeries in zwang gekomen dat de hoogste ambtelijke leiding niet aan een inhoudelijk expert werd toegewezen, maar aan de betere procesmanager. Immers, expertise kun je inhuren.

Dat is koren op de molen geweest van de talloze experts die in de maatschappij klaar staan om dit expertisegat te vullen. Daarmee hebben we de laatste tientallen jaren een verschuiving gezien naar een zevende macht. Naast de vierde macht: de ambtenaren, de vijfde macht: de pers, de zesde macht: het immense lobbycircuit, is er een zevende macht ontstaan, die van de experts.

Zo ontstond er een fors risico dat deze zevende macht, die inmiddels in alle haarvaten van de publieke sector genesteld is, macht en invloed kan uitoefenen zonder dat zij op rendement wordt gecontroleerd. Dit leidt tot een tirannie van experts, die de afgelopen

periode heeft meegeholpen om de publieke sector steeds complexer en ondoorzichtiger te maken.

Wat heeft die zevende macht ons feitelijk opgeleverd? Ofwel: wat zijn de kosten en baten? Onderzoek heeft dat nog niet uitgewezen. Wel weten we dat nog steeds met name verandertrajecten, maar voor 30 procent slagen. En dan betreft dat met name de logistieke en IT projecten.

Opdrachtgevers, noch de politiek vormen nog een echte tegenkracht. Iets wat zoveel macht heeft gekregen en oncontroleerbaar is geworden staat haaks op een gezonde democratie.

In Frankrijk is een parallelle ontwikkeling gaande, waarbij ook een enorme stijging van adviesdiensten met bijbehorende negatieve effecten zichtbaar is.

De neoliberale route is een heilloze weg gebleken. Wat nu nodig is, is de weg terug te vinden naar competente overheidsadministraties. Deze bestuurstransitie kan de nieuwe bestuurscultuur brengen, waarbij de uitvoering de echte winnaar wordt. «

Willem Vrakking is emeritus hoogleraar Strategy en Change aan de Erasmus Universiteit, bestuursadviseur en auteur.

Recent verschenen

De Tirannie van Experts, Anton Cozijnsen en Willem Vrakking, Altros, 2022.

Les Infiltrés, Matthieu Aron en Caroline Michel-Aguirre, Allary Editions, 2022.

